

Arendtová

Jean-Claude Eslin

◆ bytový seminář, česky | francouzsky, vznik: 21. 11. 1983

◆ private seminar, Czech | French, origin: 21. 11. 1983

Arendtová [1983]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1983-11-21 Jean-Claude Eslin – Arendtová (1) [LVH234VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

21. 11. 83 francouzsky.

Jiný hlas: Jean-Claude Eslin. Píše se to takhle: E-S-L-I-N. Vidíte jméno? Můžu ho nechat kolovat.

Jiný hlas: *Je vis à Paris et je suis marié, j'ai un petit garçon...*

Jiný hlas: Žiji v Paříži a jsem ženatý, mám malého syna.

Jiný hlas: *...de trois ans, trois ans et demi, qui s'appelle Emmanuel.*

Jiný hlas: Tři a půl, jmenuje se Emmanuel.

Jiný hlas: *Et j'ai fait des études de sciences politiques, philosophie et théologie.*

Jiný hlas: A zabýval jsem se politickou vědou, filosofií a teologií.

Jiný hlas: *Et maintenant, comme gagne-pain, je suis sociologue dans une école qui s'appelle École européenne des affaires...*

Jiný hlas: Ted' se živím sociologií ve škole, která se jmenuje *École européenne des affaires* – Evropská škola záležitostí a vztahů, řekněme politických.

Jiný hlas: *...avec des élèves de beaucoup de pays d'Europe occidentale, néerlandais, allemands, anglais, grecs...*

Jiný hlas: Kde je mnoho studentů z celé západní Evropy: Holanďané, Němci, Angličané, Řekové.

Jiný hlas: *...et l'an dernier deux polonais.*

Jiný hlas: A loni jsme měli dva Poláky.

Jiný hlas: *Alors, je vous propose de vous présenter de façon non philosophique Hannah Arendt.*

Jiný hlas: Navrhuji vám, že vám ted' představím ne-filosofickým způsobem Hannu Arendtovou.

Jiný hlas: *Elle-même a dit qu'elle était une philosophe qui avait d'une certaine manière rompu avec la philosophie...*

Jiný hlas: Ona sama o sobě říkala, že je filosofkou, která se svým způsobem s filosofií rozešla.

Jiný hlas: *...dans son désir de faire honneur, disons, à la pensée politique.*

Jiný hlas: A to sice proto, aby mohla vzdát čest politickému myšlení.

Jiný hlas: *Alors, le thème de mon exposé, pour donner une idée d'ensemble de sa pensée, c'est le rapport de l'événement et de la pensée.*

Jiný hlas: Téma mého exposé, abych přiblížil vcelku její myšlení, je vztah události a myšlení.

Jiný hlas: *Et il y aura quatre parties, quatre moments.*

Jiný hlas: Bude to ve čtyřech částech, ve čtyřech momentech.

Jiný hlas: *Premier moment : l'homme retiré du monde, l'homme en retrait par rapport au monde.*

Jiný hlas: První část, první moment, bude člověk vytažený ze světa. Člověk v odstupu ke světu.

Jiný hlas: *Deuxième moment : la découverte de l'espace public.*

Jiný hlas: Druhý moment: objevení veřejného prostoru.

Jiný hlas: *Troisième moment : l'action et l'achèvement de l'action, l'accomplissement de l'action.*

Jiný hlas: Třetí: čin nebo konání a dovršení činu.

Jiný hlas: *Et une petite conclusion sur l'acte de penser.*

Jiný hlas: A potom malý závěr o aktu myšlení. Myšlení jako takovém.

Jiný hlas: *Connaissez-vous Hannah Arendt ? Avez-vous lu quelques textes ?*

Jiný hlas: Znáte trošičku Arendtovou? Četli jste nějaké texty?

Jiný hlas: Ano? Ano i ne. Je zde pár textů, textů, které nejsou... v každém případě zde není žádné kompletní přeložené dílo, ale jsou zde příležitostné texty, které kolují v přibližných překladech.

Jiný hlas: *Je présente d'abord rapidement la vie d'Hannah Arendt, car sa pensée est une pensée située.*

Jiný hlas: Takže nejdříve takový malý životopis Hanny Arendtové, neboť její myšlení je zasazeno do konkrétního rámce.

Jiný hlas: *C'est une juive allemande, qui est née à Hanovre en 1906...*

Jiný hlas: Je to německá židovka, narodila se v Hannoveru v roce 1906.

Jiný hlas: *...et qui est morte aux États-Unis en 1975.*

Jiný hlas: A zemřela v roce 1975 ve Spojených státech.

Jiný hlas: *Sa famille était une vieille famille de Königsberg...*

Jiný hlas: Její rodina pochází z Královce.

Jiný hlas: *...et elle a fait ses études philosophiques en Allemagne, à Marbourg, à Fribourg et à Heidelberg.*

Jiný hlas: Studovala filosofii v Německu: v Marburgu, ve Freiburgu a v Heidelbergu.

Jiný hlas: *Elle a été l'élève de Jaspers et d'Heidegger.*

Jiný hlas: Byla žákyní Jaspersovou a Heideggerovou.

Jiný hlas: *Et elle a suivi les cours de théologie de Bultmann.*

Jiný hlas: A také chodila na přednášky k Bultmannovi, novozákonníkovi německému.

Jiný hlas: *En 1933, à 28 ans, elle a dû fuir le nazisme.*

Jiný hlas: V osmadvaceti letech, tedy v roce 1933, utekla před nacisty.

Jiný hlas: *Donc, d'une part le déracinement, l'exil...*

Jiný hlas: Tedy na jedné straně vykořenění, exil.

Jiný hlas: *...et après un passage en France de 1934 à 1941...*

Jiný hlas: Od roku 1934 do roku 1941 byla ve Francii.

Jiný hlas: *...elle a vécu aux États-Unis et elle a été naturalisée citoyenne des États-Unis, attachant beaucoup d'importance à cette citoyenneté.*

Jiný hlas: A pak ve Spojených státech se naturalizovala jako americká občanka a tomuto svému občanství americkému přikládala veliký význam.

Jiný hlas: *Donc, elle a obtenu son doctorat en philosophie avec une thèse sur Saint Augustin.*

Jiný hlas: Svého filosofického doktorátu dosáhla prací na téma svatého Augustina.

Jiný hlas: *On voit déjà dans cette vie que ce n'est pas quelqu'un qui est sédentaire, c'est une nomade.*

Jiný hlas: V tom životopise samém vidíme, že to je nomád, ten člověk, a nikoliv někdo usdlý.

Jiný hlas: *Les événements lui ont ôté toute facilité.*

Jiný hlas: Události, které zažila, ji zbavily jejího života jakékoliv snadnosti.

Jiný hlas: *C'est peut-être ce qui finalement l'oppose à la pensée de Heidegger, qui a été en partie son maître, c'est qu'elle a été et elle s'est voulue une déracinée.*

Jiný hlas: A možná že to ji právě odděluje od Heideggera a jeho myšlení, to, že je vykořeněná a jako taková se chápe.

Jiný hlas: *Autrement dit, elle n'a jamais caché qu'elle était une exilée, une juive...*

Jiný hlas: Nikdy neskrývala to, že je exulantka, židovka.

Jiný hlas: *...et elle a toujours voulu marquer sa solidarité avec ce qu'elle appelait l'homme de masse moderne, qu'elle avait connu en Allemagne entre les deux guerres, la période difficile de l'Allemagne de Weimar.*

Jiný hlas: A vždycky se snažila vyjádřit tu solidaritu s tím, co nazývala masový člověk dneška. Zažila hlubokou zkušenost, byla to Výmarská republika mezi dvěma válkami, to těžké období Německa.

Jiný hlas: *Je souligne aussi donc qu'elle est passée de l'Europe, l'Ancien Monde, au Nouveau Monde, avec une connaissance de la culture allemande, française et anglo-saxonne.*

Jiný hlas: Podtrhuji také to, že ze Starého světa, ze staré Evropy, přešla do Nového světa s dobrou znalostí kultury německé, francouzské i anglosaské.

Jiný hlas: *Une culture juive discrète...*

Jiný hlas: A v tom jaksí zahrnutá, schovaná kultura židovská.

Jiný hlas: *...mais un enracinement philosophique fort dans la pensée grecque.*

Jiný hlas: Ale zakořenění v tradici filosofické řecké.

Jiný hlas: *Avec des amis à New York, ils se réunissaient pour lire des poèmes grecs ou traduire ensemble Eschyle.*

Jiný hlas: V New Yorku se scházela s přáteli k takovým večírkům, kde si četli řecké básně, překládali společně Aischyla a bavili se takhle.

Jiný hlas: *Donc, elle a voulu penser les événements modernes.*

Jiný hlas: Jejím záměrem tedy bylo promýšlet, myslet moderní události, události moderní doby.

Jiný hlas: *Son premier livre paru en 1951 aux États-Unis...*

Jiný hlas: První knížka jí vyšla ve Spojených státech roku 1951.

Jiný hlas: *s'appelle Les Origines du totalitarisme.*

Jiný hlas: Jmenuje se Původ totalitarismu. To právě koluje trošku v českém okruhu.

Jiný hlas: *Et en allemand, Elemente und Ursprünge totaler Herrschaft.*

Jiný hlas: Ten titul německy je lepší, protože v něm nejde tak o dotazování se po původu, ale uchopení toho celého jevu v tom celku.

Jiný hlas: *Hannah Arendt... le livre paru sans conclusion...*

Hejdánek: Němci vypustili nějakou kapitolu o Židech tam, pacholci.

Jiný hlas: *Oui, en France aussi, on a mis très longtemps à traduire le livre en entier.*

Jiný hlas: Ve Francii to také trvalo velmi dlouho, než tu knihu přeložili celou.

Jiný hlas: *Donc, il y a trois éléments qui cristallisent pour éclairer le totalitarisme: l'antisémitisme moderne, première partie; deuxième partie, l'impérialisme; et partie qui vous intéresserait beaucoup et qui moi m'a intéressé beaucoup, avec des parties sur l'État-nation et ce qu'elle appelle l'impérialisme annexionniste intérieur, le panslavisme et le pangermanisme.*

Jiný hlas: Jsou tam tři momenty, které jaksi krystalizují a tím vysvětlují vznik totalitarismu: moderní antisemitismus, to je první část; druhá část je imperialismus a část, která by vás jistě velice zajímala, tak jako mě, s pojednáním o vztahu mezi státem a národem a o tom, co ona nazývá imperialismem...

Jiný hlas: *L'impérialisme annexionniste.*

Hejdánek: Anexionistický imperialismus.

Jiný hlas: *L'impérialisme de l'intérieur et non pas l'impérialisme français ou anglais à l'extérieur. En gros, le problème des peuples d'Europe centrale et des Allemands.*

Jiný hlas: Čili imperialismus, který je zaměřen dovnitř a nikoliv jako ten francouzský nebo anglický ven. Tedy problém národů střední Evropy a Němců.

Jiný hlas: *Je vais donc présenter le premier point qui pourrait déterminer un peu sa façon de penser. C'est que la pensée, alors c'est capital pour elle et ça peut paraître une banalité, c'est que la pensée s'élève des incidents de l'expérience de la vie et doit rester liée aux événements de la vie comme aux seules balises par lesquelles prendre sa portée.*

Jiný hlas: Teď bych chtěl trošičku rozvést ten první moment, který to její myšlení určuje. Pro ni je to velice důležité, ač se to může zdát jako banalita, že myšlení vyrůstá z životní zkušenosti a musí zůstat spojeno s událostmi života jako s jedinou oporou, kterou to myšlení nese.

Jiný hlas: *Et pour elle, dire cela, c'est aller contre le mouvement moderne qui, au contraire, pousse la pensée à se développer de façon purement logique. Pour elle, l'homme moderne est tenté de penser de façon purement logique parce qu'on peut toujours raisonner de façon logique même quand on n'a plus confiance en rien.*

Jiný hlas: Když toto říká, tak se tím staví do opozice k modernímu proudu myšlení, který chápe myšlení čistě logicky. Pro ni, ona má za to, že moderní člověk je v pokušení myslet čistě, čirého logicky. A to považuje jaksi za nebezpečné, protože lze logicky uvažovat i tehdy, když už člověk ničemu nevěří, ničemu nedůvěřuje.

Jiný hlas: *Et justement, un homme qui est détaché du monde, c'est-à-dire de sa vie privée et de sa vie publique, de son rapport aux autres, à l'amitié, à la naissance et à la mort, à tous les événements, cet homme-là peut encore raisonner de façon logique.*

Jiný hlas: Člověk, který je oddělen, odříznut od světa, to jest od svého života soukromého i veřejného, od svého vztahu k druhým lidem, od přátelství, od narození i smrti, od všech těchto událostí, i tento člověk

může uvažovat logicky.

Jiný hlas: *Elle pense que, excusez malgré le caractère très sommaire de la chose, que l'homme moderne aujourd'hui est seul comme un philosophe. Il est solitaire comme un philosophe. Le philosophe, pour penser, le philosophe a toujours dû se retirer du monde plus ou moins volontairement. Mais beaucoup de contemporains, eux, se sont trouvés détachés du monde sans l'avoir voulu.*

Jiný hlas: Myslí, že moderní člověk je dnes sám jako filosof. Je jako filosof opuštěn, osamocený. Filosof se vždycky musí stáhnout ze světa, víceméně dobrovolně, ovšem mnoho současníků bylo nuceno odtáhnout se ze světa, aniž to učinili dobrovolně.

Jiný hlas: *Autrement dit, il s'est trouvé dans une négation de l'espace et du temps où le passé et le futur n'avaient plus, n'étaient plus un soutien pour lui. Je dirais, moi, traduisant Arendt, c'est un homme sans cité, sans polis, et sans église.*

Jiný hlas: Člověk se jinak řečeno ocitl v situaci negace prostoru i času, kde minulost i budoucnost už pro něj nejsou žádnou oporou. Já bych tu Arendtovou přeložil takto: je to člověk bez obce, člověk bez polis, a tedy člověk bez církve.

Jiný hlas: *En fait, je suis ici là au cours de cet exposé la préface de ce livre Between Past and Future.*

Qu'est-ce que cela veut dire homme détaché du monde ? Ça veut dire un homme qui ne bénéficie plus de l'inter homines vivere. Elle dit : le monde s'étend entre les hommes, entre les hommes. Et c'est cet inter, cet entre qui est menacé aujourd'hui.

Jiný hlas: Budu teď postupovat podle předmluvy k této knížce *Between Past and Future*. Co to znamená člověk odtážený od světa? Je to člověk, který už nepožívá tohoto *inter homines vivere*, mezi všemi ostatními žítí. Svět se začíná rozprostírat mezi lidmi, a toto mezi, to mezi lidmi, to je dnes ohroženo. Protože tam vstupuje svět.

Jiný hlas: *Donc, être au monde c'est inter homines vivre, mais le problème moderne c'est que très souvent beaucoup d'hommes ont été mis hors du monde ou ont dû se mettre en retrait du monde.*

Jiný hlas: Být ve světě je *inter homines vivere*, ale moderní problém je, že velmi často mnoho lidí bylo vyřazeno ze světa nebo se museli stáhnout ze světa.

Jiný hlas: nebo z něj byl, od něho byl odloučen, byť tedy žítí znamená žítí mezi lidmi, žítí s lidmi.

Jiný hlas: *Donc quand il perd cet entre-deux...*

Jiný hlas: Když ztrácí tady tohleto mezi...

Jiný hlas: *...il perd cet intervalle spécifique...*

Jiný hlas: ...ztrácí tady ten interval, když ztrácí to *inter*, ztrácí specifický interval...

Jiný hlas: *...qui aurait dû se former entre cet homme et ses semblables.*

Jiný hlas: ...který se má utvořit mezi ním a jeho bližním.

Jiný hlas: *Alors vous voyez que ce concept de monde renvoie je crois au concept grec de kosmos...*

Jiný hlas: Tento pojem světa poněkud odkazuje na řecký pojem *kosmu*...

Jiný hlas: *...et que le détachement du monde moderne dont elle parle...*

Jiný hlas: ...a to odtážení, moderní odtážení od světa, o kterém mluví...

Jiný hlas: *...est tout à fait autre chose que le détachement du monde par exemple chrétien...*

Jiný hlas: ...je něco docela jiného než to křesťanské stažení se ze světa...

Jiný hlas: *...par rapport au monde grec, le monde chrétien représente une certaine liberté par rapport au monde...*

Jiný hlas: ...pravda, křesťanský svět nebo křesťanský vztah ke světu je svobodnější než vztah v tom řeckém pojetí.

Jiný hlas: *En tant que penseur politique, Arendt réfléchit parfois à la situation de cette liberté peut-être excessive que le christianisme a donné par rapport au monde.*

Jiný hlas: Jako Arendtová promýšlí tady i tento vztah a někdy možná až přehnanou, přepjatou svobodu, kterou křesťanství člověku nabízí ve vztahu ke světu.

Jiný hlas: *Mais là il ne s'agit pas de ce problème philosophique mais de cette expérience beaucoup plus*

ordinaire...

Jiný hlas: Nejedná se tu však o filosofický problém, ale o zkušenost mnohem obvyčejnější...

Jiný hlas: *...que des hommes ont expérimenté de façon amère...*

Jiný hlas: ...se kterou lidé tedy udělali hořkou zkušenost...

Jiný hlas: *...de façon moderne, on peut se passer de vous.*

Jiný hlas: ...totiž, můžu se bez vás obejít. Člověk se může bez druhého obejít.

Jiný hlas: *Il est indifférent que j'existe ou que je n'existe pas.*

Jiný hlas: Je v podstatě lhostejné, jestli existuji, nebo neexistuji.

Jiný hlas: *Alors, je ne vais pas détailler la façon dont elle décrit cela.*

Jiný hlas: Nechci jít do detailu toho, jak ona tohle popisuje.

Jiný hlas: *Détaché du monde, ça veut dire aussi désintéressé du monde.*

Jiný hlas: Být odpoután od světa znamená taky nezajímat se o svět.

Jiný hlas: *Alors, désintéressé dans les deux sens du mot, au moins en français.*

Jiný hlas: Nezajímat se jaksi ve dvou významech toho francouzského *désintéressé*, což vidíme, jak to přeložíme.

Jiný hlas: *Non-interesse, hein, inter esse.*

Jiný hlas: Ne *interesse*, latinské *inter esse*, být mezi, tam, uvnitř.

Jiný hlas: *Privé de cet interesse...*

Jiný hlas: Tedy člověk, který je zbaven tady toho vztahu být uvnitř.

Jiný hlas: *...et aussi désintéressé au sens psychologique...*

Jiný hlas: A také v tom psychologickém slova smyslu nezajímat se.

Jiný hlas: *...pas beaucoup d'intérêt pour la politique ou...*

Jiný hlas: Nezajímat se moc o politiku.

Jiný hlas: *...et pas de grande confiance dans un idéal ou une cause...*

Jiný hlas: Nevěřit moc v žádný ideál nebo nějakou věc.

Jiný hlas: *Pour elle, cette situation a beaucoup favorisé la naissance du totalitarisme.*

Jiný hlas: Pro Arendtovou tato situace velice napomohla zrození totalitarismu.

Jiný hlas: *C'est la condition favorable dans l'Europe, en Allemagne en particulier...*

Jiný hlas: To jsou velice příznivé podmínky, aby totalitarismus mohl vzniknout, zvláště v Německu.

Jiný hlas: *...pour être sensible à une idéologie, c'est-à-dire à une pensée logique.*

Jiný hlas: Tedy umožňuje to být citlivý, tady toto vykořenění umožňuje citlivost vůči ideologii, to jest vůči logickému myšlení.

Jiný hlas: *Si vous voulez, plutôt que de penser ce qui arrive...*

Jiný hlas: Spíše než myšlení toho, co se přihází, co se stává...

Jiný hlas: *...ce qui est difficile, nous sommes tentés de nous retirer du réel...*

Jiný hlas: ...jsme v pokušení odtáhnout se od skutečnosti.

Jiný hlas: *...et de donner crédit à un monde fictif...*

Jiný hlas: A jaksi dát kredit, důvěru světu fiktivnímu.

Jiný hlas: *...et elle voit justement le mouvement et ensuite l'organisation totalitaire comme un immense mouvement de fiction.*

Jiný hlas: Arendtová také ten svět totality vidí jako svět fikcí.

Jiný hlas: *...qui a permis aux contemporains de continuer à vivre.*

Jiný hlas: A tento svět pak lidem umožňuje žít nebo přežít.

Jiný hlas: *Alors vous voyez, dans cette ligne, elle est opposée à toute pensée de l'histoire...*

Jiný hlas: Vidíme, že se staví proti každému myšlení dějin.

Jiný hlas: *...ou de penser selon une dialectique de l'histoire.*

Jiný hlas: Nebo myšlení podle historické dialektiky.

Jiný hlas: *Penser selon une dialectique de l'histoire, c'est avoir besoin de soutien comme s'ils étaient dans*

l'histoire elle-même.

Jiný hlas: Myslet podle dialektiky dějin znamená potřebovat jejich oporu.

Jiný hlas: *Elle ne veut donc ni de l'histoire, ni du raisonnement logique.*

Jiný hlas: Ona se nechce opírat ani o historii, ani o logické uvažování.

Jiný hlas: *Parce que justement ces manières de penser risquent de nous retirer du monde.*

Jiný hlas: Neboť tyto dva způsoby nám hrozí, že nás právě odtáhnou, odpoutají od světa.

Jiný hlas: *Et elle ajoute, pensant à certains opposants à Hitler, je pense...*

Jiný hlas: Myslím, že to bylo na adresu jistých oponentů vůči Hitlerovi.

Jiný hlas: *...tous ceux qui ont vécu in dark times, dans des temps sombres...*

Jiný hlas: Ti, kteří prožili tedy ty ponuré roky.

Jiný hlas: *...c'est le titre d'un article, In Dark Times...*

Jiný hlas: Ano, v těch ponurých letech.

Jiný hlas: *...ont été enclins donc soit à mépriser le monde, soit à se retirer du monde.*

Jiný hlas: Byli v pokušení buď svět nedocenit, nebo se od něj odtáhnout.

Jiný hlas: *...et à retrouver leur liberté en arrière du monde.*

Jiný hlas: A svou svobodu najít mimo svět.

Jiný hlas: *Alors l'idée que des hommes pourraient se comprendre entre psychologie ou entre cœurs...*

Jiný hlas: Tedy myšlenka, že člověk by se mohl rozumět mezi psychologií a srdcem.

Jiný hlas: *...sans cet entre-deux du monde...*

Jiný hlas: Bez tedy toho, ano, opět být s druhými, žít mezi druhými s nimi.

Jiný hlas: *...entre deux cœurs ou deux psychismes...*

Jiný hlas: To jsou dvojce srdce nebo dvojí psychika, abstrahovaná od světa.

Jiný hlas: *...et pour elle radicalement refusée.*

Jiný hlas: Tohleto Arendtová odmítá radikálně.

Jiný hlas: *...bien que cela adoucisse la vie.*

Jiný hlas: Ačkoliv samozřejmě tento postup zpřijemňuje nebo oslazuje život.

Jiný hlas: *...le retrait du monde peut être aussi une tentation pour le philosophe.*

Jiný hlas: Stažení se ze světa může být pokušením i pro filosofa.

Jiný hlas: *...Heidegger dont elle a été le disciple était un grand penseur.*

Jiný hlas: Heidegger, jehož Arendtová byla žákyní, byl velkým myslitelem.

Jiný hlas: *...mais, dit-elle, il est dommage que Heidegger comme tant d'intellectuels allemands, nazis et anti-nazis...*

Jiný hlas: Ale jak říká Arendtová, je škoda, že Heidegger jako mnoho německých intelektuálů, nacistů i anti-nacistů...

Jiný hlas: *...n'ait jamais lu Mein Kampf.*

Jiný hlas: ...nikdy nečetl *Mein Kampf*.

Jiný hlas: *...donc, se tromper dans sa perspective, se tromper en politique...*

Jiný hlas: Tedy v tom jejím pohledu mýlit se v politice...

Jiný hlas: *...est suspecté souvent d'être lié à un retrait du monde.*

Jiný hlas: ...tedy ten, kdo se mýlí v politice, tak podle Arendtové je podezřelý z toho, že se odtahuje od světa; to odtažení od světa je toho důvodem.

Jiný hlas: *...allons même plus loin, elle pense que beaucoup d'intellectuels qui se sont engagés dans des... soit en France soit en Europe centrale...*

Jiný hlas: A toto ještě vyhrotit: mnoho intelektuálů, kteří se angažují, ať už na západě nebo ve střední Evropě...

Jiný hlas: *...ne se sont engagés dans le monde ou n'ont fait de la politique, par exemple communiste...*

Jiný hlas: ...se neangažují ve světě, kde by dělali politiku, tedy ve světě...

Jiný hlas: *...qu'à cause d'un détachement du monde préalable.*

Jiný hlas: ...protože se odtáhli od nějakého předchozího světa.

Jiný hlas: *...l'idéologie, leur attachement à l'idéologie provenait d'un manque d'expérience réelle du monde.*

Jiný hlas: Mhm, to sepětí, uchvácení, připoutání k ideologii pochází z toho, že se člověk od skutečného světa odpoutal.

Jiný hlas: *...donc, un homme seul... un homme seul... pour elle risque de penser mal.*

Jiný hlas: Člověk jako jedinec, člověk osamocený, je v nebezpečí, že bude myslet špatně.

Jiný hlas: *...elle cite cette phrase de Luther...*

Jiný hlas: Cituje ráda Lutherovu větu.

Jiný hlas: *...un homme seul déduit, déduit toujours une chose d'une autre.*

Jiný hlas: Že osamocený člověk, člověk jedinec, vyvozuje vždycky věc z věci jiné.

Jiný hlas: *...et pense tout dans la perspective du pire.*

Jiný hlas: A vždycky uvažuje všechno v perspektivě horšího.

Jiný hlas: *...donc toujours cette idée que l'homme détaché du monde va raisonner de façon purement logique.*

Jiný hlas: Tedy člověk, který je odtážen od světa, bude uvažovat čistě logicky.

Jiný hlas: *...je vous cite encore cette phrase que pour achever... on reste l'obligé du monde même quand on en a été chassé ou qu'on s'en est retiré. On garde une obligation envers le monde, hein.*

Jiný hlas: Člověk zůstává povinován vůči světu i tehdy, když byl ze světa vyhnán nebo když z něj utekl.

Jiný hlas: *...je pense que ça vaut pour le philosophe, le moine ou l'exilé.*

Jiný hlas: To platí i pro filosofa, pro mnicha i pro exulanta.

Jiný hlas: *...alors, deuxième point.*

Jiný hlas: Tedy druhý bod.

Jiný hlas: *...qui reprend un petit peu le contraire, qui montre que si elle a pu penser cette situation d'homme détaché du monde, c'est parce qu'elle se réfère à une idée de l'espace public.*

Jiný hlas: Tento druhý bod nám ukáže, čím byl motivován tento její protest nebo to odmítnutí odtáhnutí se od světa, a to proto, že přináší nový důraz na veřejný prostor, prostor veřejnosti.

Jiný hlas: *...donc Condition de l'homme moderne, elle a toute une analyse philosophique de la notion d'espace public.*

Jiný hlas: Existuje celá řada analýz, kde tento pojem veřejný prostor – nebo můžeme možná říkat veřejnost – má své místo.

Jiný hlas: *...l'homme a besoin d'un espace privé mais il vit pleinement...*

Jiný hlas: Člověk potřebuje soukromí, prostor soukromí, ale plně žije...

Jiný hlas: *...il vit pleinement quand il accède à la place publique.*

Jiný hlas: ...když vstupuje do světa veřejného.

Jiný hlas: *...quand ses actions ont un retentissement chez les autres...*

Jiný hlas: Protože všechny jeho činy mají nějaký ohlas u druhých lidí...

Jiný hlas: *...quand elles trouvent une gloire chez les autres, une gloire...*

Jiný hlas: ...když nacházejí slávu u druhých...

Jiný hlas: *...quand ce que nous sommes apparaît à l'extérieur.*

Jiný hlas: ...tak, jak se jevíme zvnějšku.

Jiný hlas: *...philosophie de l'extériorité et non pas de l'Innerlichkeit allemande.*

Jiný hlas: Ano, tedy filosofie exteriority, vnějškovosti, a ne té německé Innerlichkeit, niternosti.

Jiný hlas: *...mais je ne développe pas ce point philosophique, je le prends plutôt maintenant à partir d'un exemple.*

Jiný hlas: Tento bod nehodlám filosoficky rozvádět, jenom ho uvádím jako příklad vnějškovosti a niternosti.

Jiný hlas: *...elle parle de quelques poètes et résistants français.*

Jiný hlas: Arendtová mluví o některých básnících, kteří působili ve francouzském odboji.

Jiný hlas: *...pendant la guerre de 1940.*

Jiný hlas: Za druhé světové války.

Jiný hlas: *...elle dit que ces hommes...*

Jiný hlas: Říká, že tito lidé...

Jiný hlas: *...qui étaient des poètes et qui vivaient pour leur subjectivité.*

Jiný hlas: ...tito básníci, kteří žili pro svou subjektivitu...

Jiný hlas: *...et pour leur... et pour leurs affaires privées.*

Jiný hlas: ...pro své soukromé záležitosti...

Jiný hlas: *...se sont trouvés du fait de la résistance...*

Jiný hlas: ...se najednou ocitli v odboji...

Jiný hlas: *...et de l'effondrement de la France...*

Jiný hlas: ...a zažili pád Francie...

Jiný hlas: *...projetés dans un espace public limité mais réel.*

Jiný hlas: ...a tu svou subjektivitu promítl do prostoru veřejného, sice omezeného, ale reálného.

Jiný hlas: *...et que là, ils ont découvert ce qu'était l'idée d'une liberté publique.*

Jiný hlas: A objevili to, co se dá nazvat veřejnou svobodou.

Jiný hlas: *...alors qu'avant ils étaient comme tous les modernes soupçonneux à l'égard d'eux-mêmes et soupçonneux à l'égard de leur propre intériorité.*

Jiný hlas: Ačkoliv předtím to byli lidé zaměřeni na svou niternost, na sebe samy, tak jako vůbec moderní člověk.

Jiný hlas: *...mais pour elle, ce moment où l'on découvre qu'on peut vivre dans un espace public...*

Jiný hlas: Pro Arendtovou ten moment, kdy člověk odhaluje, že může žít ve veřejném prostoru...

Jiný hlas: *...n'est que... dans... à l'époque moderne, ce n'est on ne l'a vécu que de façon ponctuelle.*

Jiný hlas: ...tuto zkušenost člověk prožívá v moderních dobách jenom bodově, v určitých bodech.

Jiný hlas: *...ce que dans la tradition américaine on appelle le bonheur public.*

Jiný hlas: To, co se v americké tradici nazývá veřejné štěstí.

Jiný hlas: *Comme dit Jefferson et les fondateurs de la nation américaine.*

Jiný hlas: jak tady blaho, veřejné blaho, pardon, veřejné blaho, jak tedy říkal Jefferson a zakladatelé Americké unie.

Jiný hlas: *Jefferson disait même, écrivant à un de ses amis, Jefferson écrivant à un de ses amis disait : „J'espère qu'au paradis nous pourrions continuer encore à traiter nos affaires comme nous les traitons maintenant par la discussion.“*

Jiný hlas: Jefferson píše v jednom dopise svým přátelům, že doufá, že i po smrti budou moci diskutovat a pojednávat o svých záležitostech tak, jak diskutují teď.

Jiný hlas: *Donc, cette expérience liée à la Révolution américaine ou à la Révolution française, bien qu'elle ait écrit un essai où elle oppose ces deux révolutions, donc pour elle ces expériences de bonheur public et de liberté publique ont été presque toujours perdues. L'espace qui se constitue quand on agit ensemble s'est presque toujours perdu.*

Jiný hlas: Tato zkušenost spjatá třeba s francouzskou revolucí nebo americkou revolucí, i když sice ty zkušenosti oponují, pro ni, jak říká Arendtová, tyto zkušenosti toho veřejného blaha jsou většinou ztraceny. Ten prostor, který vzniká tehdy, když lidé jednají společně, ten se skoro vždycky ztrácí.

Jiný hlas: *Qu'est-ce que les résistants français par exemple ont découvert dans ce moment-là ? C'est qu'il n'y a de liberté que dans l'action. Du fait de se situer publiquement et de prendre l'initiative, ils faisaient exister une... la liberté existait pour eux. Donc elle est opposée à toute liberté intérieure ou purement spirituelle ou à tout déterminisme selon lequel il n'y aurait pas de liberté. La liberté n'apparaît pas dans la pensée mais dans l'espace public.*

Jiný hlas: To, co objevili i francouzští odbojáři, objevili, že není svobody než svobody v akci. Tím, že se

zařadili veřejně a že vzali na sebe nějaké podnikání, iniciativu, v tu chvíli pro ně začala existovat svoboda. Tedy staví se proti jakékoli svobodě vnitřní nebo čistě duchovní i proti veškerému determinismu, podle kterého žádné svobody není. Svoboda se podle ní neobjevuje, nevystává v myšlení, nýbrž ve veřejném prostoru, veřejné sféře budeme říkat.

Jiný hlas: *Bien que dans la politique ordinaire la liberté ne soit pas toujours l'horizon, on ne le voit que dans les périodes de crise et de révolution, la raison d'être de la politique est la liberté et son champ d'expérience est l'action. L'action dans ce sens grec de parole et action, d'échange de parole et action entre les hommes. Non pas action productive, non pas du tout action productive, mais l'action très fragile, très très fragile de l'être ensemble des hommes qui parlent.*

Jiný hlas: I když v životě obyčejném, všedním politika není vždycky horizontem našeho konání, ten horizont zahlédáme pouze v dobách krizí. Ten *raison d'être* politiky i svobody je jejím polem experimentálním... Důvodem politiky je svoboda a jejím tím polem výzkumným je čin. A to sice v tom řeckém slova smyslu výměny, nejde tedy o produktivní akci, ale o to, co se... výměna mezi činem a slovem. Tedy čin velice křehký a spočívající v tom býti spolu s druhými, kteří jednají a mluví.

Jiný hlas: *Je passe alors au troisième point, où elle essaie d'expliquer pourquoi donc ces découvertes ponctuelles de la liberté publique se sont presque toujours perdues en fait. C'est lié justement au... disons à la situation difficile du moderne par rapport à la tradition. Une découverte comme celle de la liberté publique ne devient durable que si elle est pensée par la mémoire. Or, presque toujours, il ne nous a pas été possible de garder mémoire de ces expériences de liberté publique.*

Jiný hlas: Přecházím k třetímu bodu. Vysvětlit, proč se ta svoboda objevuje jenom bodově a proč se ta zkušenost skoro vždycky ve skutečnosti vytratila. To je spjato s tím obtížným vztahem moderní doby vůči tradici. Objev jako třeba objev veřejné svobody se stává trvalým tehdy, když je vštípen do paměti a v paměti promyšlen. A skoro nikdy nám nebylo umožněno uchovat v paměti tyto zkušenosti veřejné svobody.

Jiný hlas: *L'événement de l'expérience de la liberté publique est presque toujours exposé à être perdu, soit dans la sorcellerie ou la fiction, soit dans la dialectique ou dans l'idéologie. À chaque fois le caractère original de l'événement est pour ainsi dire désamorcé. Il est difficile de reconnaître d'abord l'événement. Par exemple, il a fallu plus d'une génération, deux ou trois générations pour qu'en France ou en Europe on puisse penser l'événement Auschwitz. De même, c'est dans des romans écrits parfois 20 ou 30 ans après qu'un événement comme celui de la guerre de 14-18 a pu être raconté. Le problème c'est que la pensée cherche à maîtriser l'événement. Alors que pour elle on ne peut pas maîtriser l'événement, il faut le reconnaître.*

Jiný hlas: Událost zkušenosti veřejné svobody je skoro vždycky vystavena tomu vytrácení, buďto tedy v tom čarování, čarodějnictví nebo ve fikci, nebo v dialektice či ideologii. Pokaždé se ten originální, originální povaha události je rozmontována, roztříštěna. Je velice obtížné zprvu rozeznat událost. Například třeba vlastně dvou až tří generací, než se v Evropě vůbec byli schopni myslet a promyslet o Osvětimi. Také to vidíme třeba v beletrii, válečný román vzniká třeba 30 let poté události, teprve po 30 letech je možné tu událost vyprávět. Problém je v tom, že myšlení se pokouší událost ovládnout. Zatímco podle Arendtové nejde o to událost ovládnout, zvládnout, ale poznat, uznat ji.

Jiný hlas: *Donc on ne va pas le maîtriser, on va le reconnaître, tedy nikoliv ovládat, ale uznat. Et d'où son intérêt pour la poésie, la tragédie, le roman, a odtud také pramení její zájem o poezii, tragédii, román. Par exemple, elle considère la tragédie grecque comme l'expression privilégiée du processus de reconnaissance. Ona považuje řeckou tragédii za význačný proces uznání nebo poznání. Le héros tragique parvient au savoir en réexaminant par le pathos ce qui a été fait. Tragický hrdina dochází k poznání tím, že v tom pathosu znovu prožívá to, co bylo učiněno. Donc capital dans cette perspective, le rôle de l'oubli et de la mémoire. Důležitá je v tomto pohledu role paměti a zapomenutí. Dont Jean-Olivier Mongin parlera demain. O tom promluví kolega zítra. Très souvent, très souvent à l'époque moderne le moment de lumière est recouvert par l'oubli.*

--- (1983-11-21 Jean-Claude Eslin - Arendtová (1) [LVH234VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *L'événement n'est accompli que quand il a été raconté.*

Událost není dovršena, naplněna, než tehdy, je-li vyložena, je-li vyprávěna.

Jiný hlas: *Mais très souvent l'histoire récente n'a pas pu être racontée.*

Avšak velice často nedávná historie nemůže být převyprávěna.

Jiný hlas: *Et elle est remplacée par une prolifération cancéreuse de l'idéologie.*

Místo toho je nahrazena přímo bujením ideologie.

Jiný hlas: *La pensée évolue abstraitement, elle n'est plus mémoire.*

Myšlení se pak odvíjí odtahitě, abstraktně a není už pamětí.

Jiný hlas: *Pour elle, je crois que la pensée est en grande partie mémoire. Peut-être que Monsieur Hejdánek pourra nous dire si pour Saint Augustin justement la pensée n'est pas souvent mémoire, essentiellement mémoire.*

Pro ni, pro Arendtovou, myšlení je do velké části paměť. Možná se dozvíme, jestli u svatého Augustina také tomu není tak, že myšlení je zčásti pamětí.

Jiný hlas: *Dans le livre Condition de l'homme moderne, on voit de façon plus précise le rapport de l'événement et de la narration.*

V knížce *Situace moderního člověka* lze vysledovat přesněji vztah mezi událostí a vyprávěním.

Jiný hlas: *Tout le monde ne peut pas tout faire. Les acteurs ne peuvent être réduits à moins de deux. Celui qui accomplit l'action et celui qui la raconte. Celui qui l'achève en la racontant, qui l'achève intérieurement en la racontant. C'est me semble que c'est une vue aussi grecque des choses.*

Každý nemůže dělat všechno. Aktéři musí být minimálně dva. Ten, který ten čin koná, a ten druhý, který ho vypráví. Ten, který ten čin naplňuje, dovršuje tím, že ho vypráví. Myslím, že to je také řecký pohled na věc.

Jiný hlas: *Celui qui agit, il ne voit pas grand-chose de ce qu'il fait. Il ne voit pas le sens de son action. Il agit dans le risque et souvent à l'aveugle.*

Ten, kdo jedná, nevidí mnoho z toho, co dělá. Nevidí smysl svého konání. Jedná často s rizikem a jakoby poslepu.

Jiný hlas: *L'action ne se révèle qu'à l'historien ou au narrateur. Celui qui agit se révèle aux autres, se montre aux autres, mais il ne sait pas ce qu'il révèle.*

Ten čin se zjevuje teprve historikovi nebo tomu vyprávěči, vykladači. Ten, kdo jedná, ten se vyjevuje druhým, ale neví, co vlastně zjevuje.

Jiný hlas: *Il y a nous, notre personnalité, mais il y a aussi notre daimôn, qui est ce persona, cette face visible que seuls les autres voient. Et il faudrait que ce daimôn visible soit lui aussi un peu heureux d'être vu par les autres.*

Jsme tady my, naše osobnost, ovšem je tady i náš *daimónion*, tedy ta *persona*, to, co ti druzí vidí, ta osoba divadelní. A je třeba, aby toto *daimónion* bylo také obšťastněno tím, že je viděno druhými.

Jiný hlas: *Pour conclure, je lirais quelques phrases de Kafka que Arendt commente dans cette préface. Ce sont les passages...*

Závěrem mohu přečíst několik vět z Kafky, které Arendtová ve své předmluvě komentuje. Jsou to pasáže...

Jiný hlas: *Oui, ce sont ce qu'on appelle les passages en « il ». Vous devez connaître « il ».*

Ostrov... Kafka Ostrov, známe to?

Jiný hlas: *En français ce sont des notes qui sont traduites dans La Grande Muraille de Chine.*

Velká čínská zeď... Z povídek.

Jiný hlas: *C'est toute une série d'aphorismes. On dit toujours « il », « il » fait ceci, « il »...*

Z aforismů, je to z těch aforismů. Lze říct také „on“, on dělá to, on. Ono to není asi *il* ve smyslu ostrov, ale *il* jako on, tak on, on, pardon.

Jiný hlas: *Alors je lis d'abord le passage : Il a deux antagonistes. Le premier le pousse de derrière depuis*

l'origine, le second barre la route devant lui. Il se bat avec les deux. Certes le premier le soutient dans son combat contre le second, car il veut le pousser en avant. Et de même le second le soutient dans son combat contre le premier car il le pousse en arrière.

Jsou tady dva antagonisté, protisobě stojící. První jej strká zezadu, a to od počátku. Druhý mu přehrazuje cestu. A tak se mezi sebou perou. Ovšemže ten první jej podporuje v boji proti druhému, protože on jej chce postrčit dopředu, a stejně tak druhý jej podporuje v boji proti tomu prvnímu, protože ho strká zezadu.

Jiný hlas: *On s'arrête là. Donc ce serait un peu notre situation à nous. Nous sommes dans un champ de force, un champ de bataille. Et paradoxalement elle voit la tradition qui nous pousse par derrière en avant. Et le futur qui nous fait peur, qui nous repousse dans l'autre sens.*

To je tak trochu naše situace. Jsme v takovém bitevním poli, kde spolu zápolí síly. Zezadu nás tlačí tradice dopředu a zepředu na nás tlačí budoucnost, ze které máme strach a která nás strká dozadu.

Jiný hlas: *Alors entre ces deux forces, la force du passé qui nous pousse en avant et l'avenir ou la situation qui nous fait peur, qui pousse dans l'autre sens, l'acte de pensée introduit un moment de liberté.*

A mezi těmito dvěma silami, ta síla minulosti, která nás strká dopředu, a ta budoucnost obávaná, která nás strká dozadu, v tomhle soupeření akt myšlení vnáší moment svobody.

Jiný hlas: *Elle définit l'acte de pensée comme une brèche dans le temps. Une négation momentanée de l'espace-temps. Les brèches dans le temps ne se produisent pas dans le temps historique.*

Ten akt myšlení ona definuje jakožto skulinu do času, škvírku do času. Je to okamžitá negace časoprostoru. Tyto skuliny či škvírky do času se neodehrávají v historickém čase.

Jiný hlas: *Ce qui fractionne le temps, ce n'est pas l'histoire, c'est un commencement, un initium, introduit par l'homme.*

Toto, co čas artikuluje, to není historie, nýbrž počátek, *initium*, které tam uvádí člověk.

Jiný hlas: *Elle cite souvent ce mot de Saint Augustin : Initium ut esset creatus est homo, ante quem nemo fuit.*

Často cituje svatého Augustina: *Initium ut esset creatus est homo, ante quem nemo fuit.*

Jiný hlas: *Je traduis en français : pour qu'il y ait un commencement, překládám do francouzštiny: proto, aby byl počátek, pour qu'il y ait l'homme a été créé, proto, aby byl počátek, člověk byl stvořen. En somme, Dieu a créé l'homme dans le but d'introduire dans le monde la faculté de commencer. Jinak řečeno, Bůh stvořil člověka proto, aby do světa uvedl možnost začínat. Možnost začínat. La faculté de commencer, c'est la liberté. A možnost začínat, začít, to je svoboda. Et c'est pourquoi cette femme qui a pensé surtout les événements de l'ère totalitaire offre une pensée qui, dans le fond, ne se présente pas sur le mode tragique. A proto Arendtová, která promýšlela hlavně události totalitní doby, nabízí myšlení, které se v hloubi neprezentuje jako myšlení tragické. Pour elle, en toute rigueur, chaque naissance donne une chance nouvelle à la liberté. Pro ni každé nové zrození dává šanci nové svobodě. Avec un enfant qui naît, un possible de commencement et de rupture, s dítětem, které se rodí, přichází možnost začít, možnost zlomit něco, un commencement de liberté, de rupture par rapport au déterminisme des faits ou de l'idéologie, zlomit třeba determinismus událostí nebo determinismus ideologický. Donc, vous voyez que dans cette perspective la pensée est une vigilance. V tomto pohledu tedy myšlení znamená bdělost. Et vous comprenez l'opposition de Arendt au mouvement français de l'existentialisme de Jean-Paul Sartre. Vidíme z toho, vytušíme asi, proč také nesdílela Sartrův existencialismus. Donc, en somme, elle voit avec tristesse ce mouvement d'intellectuels qui quittent la pensée pour se précipiter dans l'action, tak jaksi je smutná z pohledu na intelektuály, kteří opouštějí myšlení, aby se vrhli do akce, cherchant dans l'action un salut qu'ils n'avaient pas trouvé dans la pensée, hledajíce v akci spásu, kterou nenašli v myšlení. D'une certaine manière, pour elle, quand définir justement le sens des mots, mettre à l'épreuve les concepts que l'on emploie, když se pokouší definovat přesně smysl slov, prozkoumat koncepty, pojmy, kterých člověk užívá, liberté, svoboda, justice, spravedlnost, autorité, autorita, raison, rozum. Bon, tous ces mots, il faut les mettre en lumière tels qu'ils ont été pensés à leur naissance. Na všechna tato slova je*

třeba vrhnout světlo na to, jak byly myšleny, když vznikly, *et il ne faut pas les considérer comme des outils dont on se sert comme d'un marteau*, a je třeba se rozejít s představou, že tato slova jsou nástroje, kterých lze libovolně užívat jako třeba kladiva k čemukoliv. *Ce qui a été la tentation de beaucoup de philosophes modernes dans leur révolte contre la tradition*. Pokušením mnoha moderních filosofů v jejich revoltě proti tradici je právě tohle, kladivo chápou. *Donc, finalement, on peut estimer Arendt comme un penseur ni volontariste*, tedy Arendtová není ani voluntaristka, *ni nihiliste*, ani nihilistka, *ni dans la ligne de Marx et du travailleur*, není ani v té linii marxově, *ni dans la ligne de Kierkegaard et de l'homme souffrant*, v linii Kierkegaarda a člověka trpícího, *ni nietzschéenne et de la volonté de puissance*, ani Nietzscheho a jeho vůle k moci, *mais dans la ligne d'un rationalisme*, nýbrž stojí na linii racionalismu, *qui ne veut pas maîtriser la vérité*, který však nechce ovládnout pravdu, *mais qui veut la laisser apparaître*. ale který chce dát pravdě možnost vyjevit se. To je asi takové to hlavní.

Hejdánek: Tak teď uděláme [nesrozumitelné] vypadají... dobrý den.

Jiný hlas: *Merci*. Ronda.

Hejdánek: Dana tam měla nějak... kde je Dana? Ta tam měla spoustu řečí vedle.

Jiný hlas: No, hlavně ty etapy, no.

Jiný hlas: Tak, moje otázka je následující. Já jenom si chci přepřát zatím první bod, on říká, že moderní člověk jako filosof je opuštěnej, filosof se stahuje, a že je to člověk bez *polis*, bez církve. Přesto si každý moderní člověk říká, že jsou prostě lidi, kteří mají tu víru, křesťané a podobně, z jaký pozice prostě uvažuje, jestli v Americe tam, když je tolik katolických denominací, jestli se jí zdá, že skutečně moderní člověk je takto opuštěnej? Mně se tedy tak třeba nezdá univerzálně nebo mně se to tak nezdá. *Vous avez dit dans votre discours que l'homme moderne est solitaire comme philosophe. Nous pouvons comparer cet homme sans polis, sans église. Ma question est que l'homme moderne... doit... non... a la position par exemple chrétienne avec la foi, avec l'orientation, avec les conceptions de la justice, de la liberté, de la pensée. Et pourquoi Arendt a jugé cette situation? De quelle position? De la position des États-Unis ou de l'Europe centrale? Vraiment?*

En disant que l'homme moderne... bon, il est très difficile d'employer cette expression, j'espère que vous me pardonneriez d'employer cette expression si générale. Bon, l'idée est celle-ci : l'homme moderne est solitaire comme un philosophe. Sami vidíte, že výraz moderní člověk je takový pochybný trochu. Ale v tom jde asi o to: ten moderní člověk je osamocený, opuštěný tak jako filosof. *Cela veut dire que l'homme ordinaire doit se poser aujourd'hui des problèmes qu'autrefois seuls les philosophes se posaient.* To chce říci asi toto: obyčejný, průměrný člověk si dnes musí klást otázky a problémy, jaké si kdysi kladli jen filosofové. *Parce qu'il n'est plus soutenu par une tradition.* Protože už není nesen tradicí.

Jiný hlas: *Le philosophe mettait en question les traditions...* Filosof zpochybňoval tradice, stavěl je do otázky. *Et l'homme ordinaire se trouve face à un amas de questions.* A teďka ten obyčejný člověk jaksi je postaven před takový amalgám, takový shluk otázek. *Bon, maintenant de quelle position dit-elle ce qu'elle dit?* Ted'ka z jakého stanoviska říká to, co říká? *Intellectuellement, je crois qu'elle parle d'une position grecque.* Intelektuálně tedy mluví z pozice řecké. *C'est-à-dire de la position aristotélicienne que l'homme est un animal politique.* Tedy z té pozice aristotelské, z východiska, že člověk je *zōon politikon* neboli živočich politický. *Alors s'il y a eu depuis des événements juifs ou chrétiens...* Jestli jaksi od té doby došlo k mnoha událostem v židovském i křesťanském světě... *Il faut en peser la répercussion...* Také je třeba jaksi zvážit ten jejich dopad, ohlas. *Comme Olivier, je pense le dira demain, la démocratie moderne n'est pas la démocratie grecque.* Jak také se dozvíme zítra, třeba demokracie moderní není demokracie řecká. *Mais le sens des mots elle le prend chez les Grecs.* Ale ten smysl toho slova ona bere z toho řeckého světa.

Kdybys tam měla nějaké řeči vedle. Ne o tom, o čem chceš mluvit ty. Ne, nemluví. Povídej, no. Voilà.

Tak povídej.

Tradičně se filosofický postoj charakterizuje odstupem, bez něhož není možný filosofický čin.

Traditionnellement on qualifie l'attitude philosophique comme une distance, comme un recul sans lequel

il est impossible d'être philosophe. A tady jsme slyšeli, že příčinou toho, když se někdo zmýlí politicky, je v tom, že se odtáhl od světa. Et là on a entendu que la cause de l'erreur politique, c'est le détachement du monde. Z toho by se dalo usoudit, že toto odtážení od světa je něco jiného než filosofický odstup. Donc on peut en conclure que ce détachement est autre chose que le recul philosophique. Skutečně mám dojem, že ten nedostatečný kontakt se skutečností, který je charakteristický třeba pro děti a adolescenty, spočívá v jakési neschopnosti se povznést v jistém odstupu nad situaci a podívat se na ni tedy z tohoto odstupu. L'impression que le contact insuffisant avec le monde qui est caractéristique par exemple pour les enfants ou pour les adolescents consiste en une incapacité de se retirer de la situation et de la voir d'une position de recul. Pozice moderního člověka, masového člověka, je do jisté míry adolescentní v tom, že rovněž nemá dost odstupu, aby mohl být u toho v zásadě blízko té skutečnosti, té distance. Le point de vue de l'homme moderne, c'est souvent comme le point de vue des enfants, des adolescents, d'une vue qui n'a pas assez de distance et cette distance est nécessaire pour qu'on puisse être près de la réalité. Arendtová asi hovoří jako o ztrátě originální události skrze dialektiku nebo skrze ideologii. Peut-être c'est ça ce que Hannah Arendt appelle la perte de l'événement originel par l'idéologie. Podobně ještě jedna věc, jsme tam slyšeli, že kdo jedná, obvykle nevidí důležitost či smysl toho, co činí. De même ce qu'on a pu voir, c'est ce qu'on a entendu, que celui qui agit ne voit pas habituellement le sens de ce qu'il fait. Tradičně se mělo za to, že filosof, aby viděl, co se děje, tak nesmí nic dělat. Traditionnellement on croyait que le philosophe, pour qu'il puisse voir clair, ne doit rien faire. To se ale změnilo od té doby, kdy se chápání toho, co se děje, rozumí jako něco, co je umožněno skrze reflexi. Tout ceci a changé, cette perspective, au moment où on commence de comprendre ce qui se passe comme quelque chose qui nous est rendu possible par la réflexion.

Hejdánek: a reflexe je vždycky reflexe naší aktivity. *Et la réflexion, c'est toujours la réflexion de notre activité.* Zdálo by se tedy, že právě naopak kdo jedná, jediný kdo jedná, může vědět, co se děje. *Donc il semble que, au contraire, c'est celui qui agit qui peut savoir ce qui se passe.* Tak to jsou dvě ty první myšlenky, které mě napadly na tu zkušenost, kterou mám, a pravděpodobně se ukáže, že to bylo nepochopení. *J'espère que...*

Jiný hlas: *Alors, il faut voir la difficulté du terrain mi-philosophique, mi-non-philosophique sur lequel je suis situé par cet exposé.* Je třeba vidět, nutno nejdříve předejít tu nesnáz, která vzniká tím, že se pohybujeme na terénu tak napůl filosofickém a napůl nefilosofickém. *Et il faut voir aussi d'un conflit interne entre philosophie et politique chez Arendt elle-même.* No a je třeba vidět i ten konflikt mezi filosofií a politikou u Arendtové samé. *Mais il faut voir le côté paradoxal des positions que vous avez relevées. Donc il faut voir le côté paradoxal des positions que vous avez relevées.* Je třeba vidět jaksi paradoxní stránku toho, na co jste poukázal. *Mais il faut voir que cette pensée d'Arendt s'inscrit en rupture avec la philosophie réflexive.* A je třeba připomenout, že to, co Arendtová říká, je skutečně jaksi v takové roztržce s reflexivní filosofií. *Après tout, chez les Grecs il y a aussi l'homme politique et celui qui contemple la vérité.* Ostatně i u Řeků je člověk politický a pak ten, který kontemplanuje, nazírá pravdu. *Ce sont deux modes de vie différents.* To jsou dva rozličné způsoby bytí, žití. *Pour Arendt le mode de vie contemplatif a été dévalué à l'époque moderne.* Pro Arendtovou ten kontemplativní způsob žití byl jaksi devaluován. *Bon, mais elle garde, je pense qu'elle garde cette dualité d'acteur.* Ale myslím, že ona si udržuje dualitu těch dvou. *Et c'est justement parce que nous sommes dans un espace public où chacun n'a pas à jouer le même rôle.* A protože se všichni ocitáme v tom veřejném prostoru, ve veřejné sféře, kde ne každý má stejnou roli. *Je vous renvoie la question: n'y a-t-il pas présomption à croire que l'on peut à la fois agir et comprendre le sens, le sens final de son action?* Já vám tu otázku vracím zpět: není jaksi přílišná smělost, opovázlivost nebo pýcha tedy v té představě, že lze jednat a zároveň pojmout konečný smysl svého jednání? *Est-ce qu'on n'agit pas toujours dans l'incertitude, l'obscurité? La plupart des tenants et aboutissants nous échappent.* Nejedná člověk vždycky v nejistotě, v jisté temnotě, zastřenosti? Většina těch vyústění toho, co děláme, nám uniká. *Et le sens définitif de ce que nous avons fait n'apparaît qu'à d'autres acteurs.* A definitivní smysl toho, co jsme vykonali, se vyjevuje teprve těm jiným aktérům. *Je crois que ce qu'elle*

développe ici ne peut pas se comprendre dans une philosophie réflexive, mais pourrait déjà se comprendre dans une perspective à la Saint Augustin. Tak tomu, co ona pojednává, co tak rozvíjí, tomu nelze porozumět po způsobu reflexivní filosofie, ale lze tomu rozumět v takovémto pohledu na věc, jaký měl třeba svatý Augustin. *Socialis est vita sanctorum, la vie des saints est sociale. Donc dans même dans la Cité de Dieu chacun ne peut pas jouer le même rôle.* Totiž v tom vidění obce pozemské a obce Boží, kde nemůže člověk hrát tutéž roli. [nesrozumitelné]

Hejdánek: Všichni víme, že Arendtová byla i v Řecku. *Le mode de pensée d'Arendt est un mode de pensée grec.* Takže ona reflektuje, odmítá tu filosofii reflexivní... *Donc elle refuse la philosophie réflexive...* jako u svatého Augustina. *Il faut comprendre Hannah Arendt plutôt comme le mode de pensée de Saint Augustin.* Augustin, neoplatonik... *Saint Augustin est néoplatonicien.* Platón v Ústavě a v Zákonech říká... *Platon dans la République et dans les Lois dit...* že filosof, pravý filosof, je ten, kdo nazírá. *Le vrai philosophe est celui qui contemple la vérité. Théoria, hm.* A přece je to obec, která nutí filosofy, aby nezůstali u toho nazírání... *Et pourtant c'est la polis qui contraint les philosophes de ne pas rester dans la contemplation...* ale aby se vrátili do tmy těch soudů a všeho toho lidského tápání... *de revenir dans l'obscurité des jugements, des tribunaux, etc.* a tam, když si pak přivyknou, tak budou vidět lépe než všichni ostatní. *Et là-bas, ici dans cette obscurité de la vie quotidienne, quand ils s'habituent à l'obscurité, ils vont voir mieux que les autres.* To je typ nereflexivní filosofie. *Donc c'est un type de la philosophie non réflexive.* Předpokládá se... *On suppose...* že filosof, který ví, poznal pravdu... *que le philosophe qui voit a fait la connaissance de la vérité...* tak že bude, že se vyzná v politických záležitostech lépe než ostatní. *Qu'un philosophe comme ça est plus habile dans les affaires politiques que les autres.* Dnes tomu nevěříme. *Aujourd'hui nous ne le croyons plus.* Dnes jsme přesvědčeni, že politice může rozumět jenom někdo, kdo se učí politicky myslet. *Aujourd'hui nous sommes convaincus que on ne peut comprendre la politique que en apprenant de penser politiquement.* A politicky myslet znamená být u toho, když se politicky něco děje. To jest být politicky aktivní. *Penser politiquement c'est d'être à ça...*

Jiný hlas: ...où il se fait quelque chose dans la politique, donc être actif dans la politique.

Hejdánek: U nás je politické myšlení v hrozném úpadku, protože nikdo z nás není aktivní v politice.

Jiný hlas: *Chez nous, la pensée politique est dans un piteux état parce qu'on ne peut pas être actif.*

Hejdánek: Tím nemyslím samozřejmě, že by bylo domýšlivé, za to, že když se pustíme do nějaké politické akce, že přesně víme, kam to dojde.

Jiný hlas: *En tout cas, je ne défends pas la présomption qu'on sait tous les aboutissements de ce qu'on fait.*

Hejdánek: Na tu otázku, která mně byla zpětně položena, odpovídám: to nebyl Platón.

Jiný hlas: *À votre question, je répons, c'était Platon qui avait la présomption.*

Hejdánek: Tedy uzavírám: pouze ten, kdo je uprostřed politického chaosu, může rozumět tomu, co se v politice děje.

Jiný hlas: *Donc je conclus, ce n'est que celui qui est au milieu des événements politiques qui peut comprendre ce qui se fait dans la politique.*

Hejdánek: A rozumí tomu i na základě těch chyb, které udělá.

Jiný hlas: *Et il comprend ce qui se fait aussi à partir des fautes et des erreurs qu'il commet lui-même.*

Hejdánek: Čili bych řekl, že mýlit se v politice je předpokladem k tomu, abychom porozuměli, o čem politika je.

Jiný hlas: *Donc d'après moi, se tromper dans la politique, c'est la présupposition de comprendre ce qui se passe dans la politique.*

Oui, alors je vais insister, premièrement Arendt a vécu les événements. Já bych chtěl podtrhnout, že Arendtová prožila spoustu událostí. *Mais quand elle en a eu le temps, elle est devenue penseur, peut-être pas philosophe, mais penseur politique.* Když měla na to čas, tak se stala myslitelkou politickou, neřekl bych, že filosofkou. *Elle a consacré sa vie à penser et non pas à agir.* A věnovala svůj život myšlení, politickému myšlení a ne politickému jednání. *Mais comme vous dites, son idea de l'homme n'est pas*

moderne. Ale jak říkáte, ta její myšlenka člověka není moderní. *C'est-à-dire, ce qui compte d'abord pour elle, c'est l'homme visible, c'est la visibilité de l'homme, l'extériorité de l'homme.* To, o co jde nejvíc, je viditelný člověk, viditelnost člověka, vnějškovost člověka. *Et si l'homme est conçu comme visible, comme vous me voyez actuellement, il y a forcément une ombre derrière, et donc une partie qu'on ne voit pas.* A jestliže člověk je pojat jako viditelný, jako mě třeba teď vidíte, tak je nutně za mnou i nějaký stín, tedy něco, co vidět nelze. *Et moi qui suis ici, je ne sais pas du tout l'impression que je vous fais.* A já, který jsem tady, neznám ten dojem, jakým já na vás působím. *Je ne saurais l'impression que je vous ai faite ce soir que si vous me le dites.* A o tom dojmu, jakým já působím, se mohu dozvědět jenom tehdy, když mi to řeknete. *Donc j'ai besoin de la parole des autres et du théâtre qu'est cette salle pour comprendre à peu près ma position ce soir.* Potřebuji slovo druhých, potřebuji to divadlo, jako je tento pokoj, abych porozuměl své situaci za tohoto večera. *Alors sur le premier point, c'est ça, ce sont deux choses tout à fait différentes: l'attitude du philosophe qui se retire volontairement.* K tomu prvnímu bodu, tedy postoj filosofa, který se dobrovolně odtahuje ze světa, to je jedna věc. *Et qui donc doit se détacher pour penser, comme vous l'avez dit.* Tedy filosof, který se musí odtáhnout, aby mohl myslet. *Mais ce que j'ai présenté au départ, c'est une situation violente, anormale.* Ale to, co jsem na začátku předesílal, to je situace násilná nebo násilím způsobená a nenormální. *Non voulue, subie.* Nechtěná, situace, která byla uložena. *Mais qui, me semble-t-il, doit être sensible à beaucoup d'entre nous.* Ale to, co by mělo být... která musí být nebo může být citlivé nám mnohým. *C'est-à-dire ne plus avoir confiance dans le monde.* Nemít už více důvěru ve svět. *Ce que j'ai appelé homme détaché du monde, c'est celui qui ne peut plus avoir la confiance première et naïve dans le monde et dans les autres.* To, co jsem nazval člověkem, který je odpoutaný od světa, to je člověk, který už nemůže mít takovouto prvotní naivní důvěru ve svět a v druhé. *Justement, nous avons besoin de la présence confiante des autres.* Jistěže všichni potřebujeme takovou důvěřivou přítomnost druhých. *Et de la présence même du paysage ou de la ville ou du village pour avoir confiance en nous-mêmes.* A potřebujeme i přítomnost krajiny kolem sebe, města, okolí, abychom mohli mít důvěru v sebe. *Donc ce qu'elle essaie de décrire, c'est une situation où la confiance dans le monde manque.* Tedy to, co se ona pokouší popsat, je situace, kdy tato důvěra ve svět schází. *Pour elle, c'est une situation qui remonte presque à la découverte de Galilée.* Tohleto, tenhle nedostatek důvěry nebo rozbití důvěry podle ní... počátek tohoto konce důvěry je Galileo Galilei. *Puisque ce que je vois n'est pas tout à fait semblable à ce que la science me dit qu'est la réalité.* Od té doby se to totiž traduje, že to, co vidím, vůbec nemusí být to, co věda potvrzuje jako skutečnost. *Sans pouvoir aller peut-être au fond du débat, elle réveille pour nous l'idée d'une confiance dans le monde que l'homme antique pouvait avoir.* Ona nám předesílá tu důvěru ve svět, kterou mohl mít antický člověk. *Et que l'homme chrétien peut avoir aussi d'une autre façon.* A jakou může mít křesťan na druhé straně, ale jiným způsobem než ten Řek. *Mais celui qui est déraciné par les événements modernes et qui est déraciné aussi de la foi.* Kdo byl vytržen, vykořeněn událostmi moderní doby a vytržen, vykořeněn ze své víry... *se trouve dans cette situation violente. ...se ted' ocitá v této neblahé situaci, která mu byla způsobena násilným zákrokem.* Jiný hlas: *Est-ce que c'est plus clair ? Je ne sais pas. Et je vous prie, quelques exemples pour vos... ou pour d'autres conceptions. Par exemple, qu'est-ce que c'est que cela, l'expérience de la liberté publique ? Et c'est pour nous, par exemple, c'est le Printemps de Prague en 1968. Et en France, par exemple, c'est par exemple, la prise au pouvoir le Général de Gaulle en 1958 ou pour moi, bonheur public. Et je me suis souvenu le Comité du Salut Public pendant la Grande Révolution française. Le sang, la...*

--- (1983-11-21 Jean-Claude Eslin - Arendtová (2) [LVH235VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...et après Auschwitz quand j'ai vu le champ de concentration de Theresienstadt par exemple, oui. Et seulement les Allemands, les Allemands proclament qu'ils n'ont connu ces événements. Et le phénomène, par exemple le théologien allemand Metz, professeur Metz, a proclamé que les Allemands ne peuvent pas regretter, que les Allemands ne peuvent pas plaindre et c'est pourquoi les Allemands ont ce phénomène pour ces événements dans les concentrations, oui. Mais ce n'est pas notre problème. L'extériorité et l'intériorité. Pour moi, pour les poètes par exemple, le poète est pour moi la conscience

de la nation, oui, et né non pas dans la vie privée, dans la vie publique. Et il ne peut pas l'extériorité sans l'intériorité et vice versa. Pour moi. Oui, la source, oui.

Jiný hlas: Jenom tě teď vnějškově, stručně, stručně česky. Jenom ty hlavní věci, abych řekl k tomu, co jsi říkal o Komárkové, Svobodě. Že jsme tady prožívali něco, co prožívali tady Francouzové. Pak se mluvilo o tom, jak je velmi scestné mluvit o veřejném blahu. Za velké francouzské revoluce se trhaly lebky, gilotina a tak dále, masakry. Takže to slovo scestné Arendtová, která je z Německa, tohleto takhle používá.

Vlastně jako nám nezná. Pak že je třeba pochopit, ona taky hájí, že až dvě, tři generace po osvětimském fenoménu pochopí ten fenomén osvětimský. A já se domnívám, že pro nás ve střední Evropě to bylo jasné v osmačtyřicátém roce, když člověk viděl Terezín například. To bylo... Teď ty básníci. Básník nemůže být bez toho pohybu, jak říkáme, jak pohybu zvnitřnění, tak pohybu zvnějšnění. Ale ona se staví proti tomu zůstat prostě v té vnitřní oblasti. *Et en tant contre la liberté spirituelle, j'ai entendu bien ou non.* Arendtová je proti té duchovní svobodě či...

Pour répondre sur le dernier point. K tomu poslednímu. *Pour elle la liberté ne peut pas être uniquement spirituelle comme celle d'Epictète.* Pro ni ta svoboda nemůže být čistě duchovní jako třeba svoboda epiktetovská. *Puisque l'homme est un animal politique.* Neboť člověk je živočich politický. *Sa liberté doit être politique.* Proto i jeho svoboda musí být politická. *Et donc liée à l'effort que nous faisons pour la préserver.* A tedy spojená s úsilím o zachování svobody. *C'est vrai que dans sa perspective une liberté purement spirituelle est suspecte.* V tomto pohledu svoboda čistě duchovní je podezřelá. *Puisqu'elle n'est pas publique.* Neboť není veřejná. *Ce n'est pas forcément contradictoire, par exemple avec la pensée chrétienne.* To není nutně v rozporu s křesťanským myšlením. *L'expression bonheur public est de Jefferson.* Tamten výraz toho obecného blaha, šťastného štěstí pochází od Jeffersona. *Mais je pense que dans la perspective américaine ça n'a pas du tout le sens de la révolution française, de vouloir faire le bonheur de l'humanité.* Ale v tom americkém pohledu to je něco jiného než to francouzské pojetí, kdy šlo o to dělat lidstvu blaho a dobro, štěstí. *Vouloir faire le bonheur de l'humanité c'est un volontarisme délirant.* Chtít vyrábět, produkovat dobro lidstvu, to je voluntarismus v uvozovkách bludný. *Mais connaître de temps en temps un bonheur public, c'est une belle chose.* Ale čas od času zažít to obecné blaho, to je pěkná věc. *Et alors quand dans ces moments de bonheur public ou de liberté publique...* V těch chvílích toho obecného blaha nebo obecné svobody. *Je crois qu'elle pense justement à la Hongrie de 1956, elle cite la Hongrie de 1956.* Že si myslí na Maďarsko 1956. *Et je pense qu'elle pense à Prague en 1968, mais elle a écrit avant.* A myslí taky jistě, že by myslela na šedesátý osmý, kdyby to bývala napsala dřív.

Hejdánek: *Oui, je suis tout à fait d'accord avec Arendt quand elle a proclamé que l'expérience de bonheur public est très, très perdue, très perdue après quelques instants, après quelques moments ensemble agir.*

Jiný hlas: Souhlasí s tím, že ty momenty, ty řídké momenty toho obecného štěstí zanikají velice rychle. *Dernier point.* Poslední bod. *Je pense qu'il a fallu 20, 30 ou 40 ans à la théologie chrétienne...* Myslím, že bylo třeba 20, 30, 40 let, aby křesťanská teologie... *pour tirer les premières conséquences du fait de ce qui est arrivé aux Juifs pendant la guerre.* Aby vyvodila první nějaké důsledky z toho, co se stalo Židům za války. To není pravda, Komárková to věděla v pětačtyřicátém.

Hejdánek: *Je ne suis pas tout à fait d'accord sur ce point. Notre pape Pius XII, oui, a protesté contre les nazis. A la théologie, à la théologie, à la pensée, à la pensée...*

Jiný hlas: No, já bych se troufal říct, že třeba Komárková v tom pětačtyřicátém, hned potom, co se vrátila z pětileté basy, tak napsala článek *Čemu nás naučila válka*, kde píše: „My jsme si tuto válku přáli a byli jsme šťastni, když vypukla, a přáli jsme si ji od roku 33, kdy byly vydány norimberské zákony.“ A to píše za křesťanskou mládež, domnívám se tedy, že nemluví jen za sebe. A naopak bych řekl, že od té doby se tohleto nějak vytratilo a vůbec se to, po 40 letech už máme úplně jiný problémy a na to jsme se vykašlali.

Hejdánek: *Notre expérience est... il y a une dame qui a vécu le camp de concentration, une chrétienne, théologienne aussi, qui en 45, après sa libération a écrit un article où elle écrit : nous, elle parle au nom des jeunes chrétiens en masse, nous avons désiré la guerre et nous avons appris que la guerre éclate avec*

soulagement. Nous avons désiré la guerre depuis 1933, depuis l'année où les lois de Nuremberg étaient déclarées. Je crois qu'elle fait une réflexion dessus. Moi, je pense au contraire que c'était dans nos milieux chrétiens et théologiens la seule voix.

Jiný hlas: depuis il y a quarante ans, c'est oublié déjà. Cette expérience pour la théologie contemporaine ici, ces événements-là ne signifient rien du tout, c'est du passé, on a d'autres choses à faire. Donc je crois au contraire que c'était à cette époque qu'il y a une réflexion toute fraîche et très forte. Maintenant c'est oublié. Pour dans le sens d'Arendt sur cette distinction entre vivre l'événement et le penser, les évangiles on pourrait dire montrent que les apôtres n'ont compris réellement ce qui était Jésus et ce qu'ils avaient vécu que après la résurrection.

Hejdánek: A ono to je tady v té distanci, v té vzdálenosti časové, že lze říci, že třeba apoštolé nepochopili, jaksi nepochopili to, co se stalo, až s jistým odstupem, třeba po zmrtvýchvstání.

Jiný hlas: Peut-être qu'on pourrait comprendre tout le *Nouveau Testament* dans cette perspective.

Hejdánek: A že celý *Nový zákon* lze chápat takto jako takovéto následné porozumění s odstupem.

Jiný hlas: [nesrozumitelné] Bon, le philosophe doit se détacher du monde pour qu'il puisse réfléchir. Bon, *Hannah Arendt* critique les intellectuels qui descendent, qui abandonnent la pensée pour se précipiter dans l'action, ve d'activités, a nevidí vlastně moc, co dělají. Mais elle a dit que celui qui agit ne voit pas beaucoup de choses de ce qu'il fait et ça ce n'est visible, révélé qu'à celui qui raconte, donc à l'autre acteur. Donc est-ce qu'il y a un rôle pour l'intellectuel, un rôle privilégié de celui qui raconte, qui interprète? Est-ce qu'on peut vraiment trancher net entre l'événement et l'interprétation? Est-ce que l'interprétation de l'événement n'est pas déjà un événement? Et j'ajouterais même, l'événement lui-même est une interprétation.

Hejdánek: Tady se vlastně ptá na to, jestli lze tak ostře oddělit tu interpretaci a ten čin, tu událost. Jestli i ta interpretace už není jakousi událostí a naopak, jestli ta událost sama už není nějakou interpretací.

Jiný hlas: [nesrozumitelné] Il y a quelqu'un qui agit de la position de la puissance, a usí, že není koberce. Bon, fait quelque chose de moche. Maintenant il y a quelqu'un qui proteste et dit que c'était ignoble, malhonnête etc. Est-ce que son évaluation est une interprétation ou déjà un événement? Oui, je crois que vous avez raison en beaucoup de choses que vous dites.

Hejdánek: Máte v mnohém pravdu.

Jiný hlas: Mais, si nous essayons toujours de nous laisser éclairer par le côté provoquant de sa pensée.

Hejdánek: Ale v té *filosofii Hanny Arendtové* je dobré nechat se jaksi vystavit tomu, co je v jejím myšlení takové provokativní.

Jiný hlas: Je crois qu'elle compte plus sur la protestation de celui de l'extérieur que sur la seule protestation de ma conscience.

Hejdánek: Ona klade větší důraz a více si všímá toho protestu, který vznáší někdo druhý, někdo zvenčí, než tomu protestu, který je uvnitř mého vlastního vědomí či svědomí.

Jiný hlas: C'est souvent par la protestation de celui duquel j'ai écrasé les pieds que je vois la place que j'occupais sur la terre.

Hejdánek: Teprve protest toho, komu šlápnu na nohy, mně umožňuje vidět a porozumět tomu, co dělám.

Jiný hlas: Ce n'est pas nier la conscience ni la *philosophie* de la conscience.

Hejdánek: To neznamená jaksi popření vědomí nebo svědomí nebo *filosofie* vědomí.

Jiný hlas: Mais la conscience, elle souligne bien que la conscience qui est une division interne est sujette peut-être à des doutes et à des délires dont seul autrui nous délivre.

Hejdánek: Svědomí je vnitřní rozdělení podle *Arendtové* a je vystaveno také deliriu, ze kterých nás může osvobodit jenom ten druhý.

Jiný hlas: En cela elle est aussi un peu provocante à l'égard d'une pure *philosophie* de la conscience.

Hejdánek: V tom samozřejmě jaksi provokuje ty lidi, ty *filosofy*, kteří se zabývají čirou *filosofií* vědomí.

Jiný hlas: Plutôt que de parler d'événement et d'interprétation, elle parlerait plutôt d'événement et de parole.

Hejdánek: Spíše než mluvit o události nebo činu a výkladu, interpretaci, ona hovoří spíše o události a slovu.

Jiný hlas: Alors tout événement comprend une parole et toute parole est un événement.

Hejdánek: Samozřejmě, že každá událost v sobě nějak zahrnuje nějaké slovo a každé slovo je událostí.

Jiný hlas: Mais c'est vrai qu'elle emploie moins le langage de l'événement et de l'interprétation et que peut-être qu'elle ne vous suivrait pas dans votre subtilité philosophique.

Hejdánek: Méně hovoří o události a interpretaci a že by jaksi to, co říkáte, pro ni bylo příliš *filosoficky* jemné, nerozuměla by tomu.

Jiný hlas: Je pense à un passage où elle pense qu'à propos de la vérité il est quand même important de la vérité par exemple dans le journalisme.

Hejdánek: Mluví v jedné pasáži o pravdě, jak se to týká žurnalistiky.

Jiný hlas: De savoir distinguer l'établissement des faits d'abord.

Hejdánek: Že jde o to rozeznat nejdříve to seřazení faktů.

Jiný hlas: Et ensuite leur interprétation.

Hejdánek: Rekonstrukci faktů a potom teprve interpretaci.

Jiný hlas: Même si *philosophiquement* cela paraît un peu simple.

Hejdánek: I když *filosoficky* je to jaksi zjednodušující.

Jiný hlas: Sur le premier point.

Hejdánek: K prvnímu bodu.

Jiný hlas: Le rôle de l'intellectuel.

Hejdánek: Role intelektuála.

Jiný hlas: Oui, elle vise la tentation de celui qui pour échapper à des difficultés *philosophiques* se précipiter dans l'action.

Hejdánek: Mluví o pokušení člověka, který proto, aby vyklouzl z *filosofických* nesnází, se vrhá do akce.

Jiný hlas: En se disant au moins, au moins je ne serais pas un *salaud*.

Hejdánek: Říkaje si přitom: „No, alespoň nebudu svině.“

Jiný hlas: Mais cela renvoie quand même à une situation de doute de l'intellectuel sur lui-même. J'ai entendu notre grand Jean-Paul Sartre dire en 1968 aux étudiants que en fonction de ce qu'ils faisaient, l'intellectuel n'avait qu'un rôle second.

Hejdánek: To ovšem vystihuje tu situaci intelektuála, který pochybuje o sobě samém. Slyšel jsem, jak v roce 1968 Jean-Paul Sartre říkal studentům, že ve vztahu k tomu, co dělají, má intelektuál vztah jenom druhotný.

Jiný hlas: Oui, pour moi il y a un privilège de celui qui cherche la vérité. Et ce mot lui-même d'intellectuel à mon avis est un mot malheureux qui renvoie déjà à une situation où l'intelligence n'est plus dans un rapport fiable à la vérité. Alors, l'intellectuel, oui, donc l'intellectuel n'est pas celui qui forge des idées, mais peut-être d'abord celui qui raconte. Et alors peut-on l'appeler intellectuel? Il y a tout un débat sur ce qu'est devenu l'intellectuel dans les temps modernes. Oui, souvent il développe des idées de façon logique plutôt que de raconter comme le poète ou de laisser apparaître la vérité comme dans une autre tradition *philosophique*. Enfin, tout cela dit de façon ordinaire. Est-ce que cela répond un peu?

Hejdánek: Domnívám se, že ten, kdo hledá pravdu, má jisté privilegium. Slovo intelektuál, myslím, je slovo dost nešťastné, které evokuje situaci, kde myšlení není v nějakém solidním a důvěryhodném vztahu k realitě. Intelektuál není ten, který kuje ideje, ale ten, který vypráví. Můžeme ho vůbec nazvat intelektuálem? O tom tématu, čím vším se stal intelektuál v moderní době, o tom je celá diskuse. Často rozvíjí myšlenky v logickém sledu, místo aby vyprávěl, vykládal, tak jako básník, nebo aby nechal vyjevit pravdu, jak o to usiluje jiná *filosofická* tradice. To řečeno takovým hrubým, obyčejným způsobem. Jestli to trochu odpovědělo.

Jiný hlas: Une remarque sur l'état de fait, l'interprétation, la vérité dans le journalisme, et comment faire un état de fait sans une interprétation quand il y a une quantité énorme de faits qu'il faut les trier

d'abord.

Hejdánek: Je to tak. Ano, úplně.

Jiný hlas: Malgré tout, je résiste un peu à votre façon de parler. Je préférerais employer l'expression „laisser apparaître un fait“, bien que je reconnaisse qu'en fait il y a une interprétation bien sûr dans toute exposition. Je ne suis pas capable de répondre *philosophiquement* à cette question. Donc je réponds simplement au niveau du langage, des expressions, au niveau de la forme du langage. Et je préférerais, plutôt que de parler d'interprétation, je pense qu'il y a un rapport entre le fait et la vigilance de celui qui est en face des faits.

Hejdánek: A přesto se pokusím vám trochu oponovat ve vašem způsobu. Dával bych přednost výrazu „nechat fakt, aby se vyjevil“, i když uznávám, že v každém předložení faktu je nějaká interpretace skrytá. Nejsem schopen odpovědět vám na tuto otázku *filosoficky*. Odpovídám vám jenom na rovině formulací řeči, na formální rovině, ne *filosoficky*. Myslím, že je tady vztah mezi faktem a bdělostí toho, kdo s tím faktem má co činit, kdo ho předkládá.

Jiný hlas: Une remarque sur le travestissement des faits, sur la difficulté d'établir les faits, que ça me paraît extrêmement dangereux, surtout quand on vit dans un régime comme celui-ci, parce que ce discours est toujours le discours du pouvoir. Je ne peux pas effectivement établir les faits parce qu'on peut les trier en raison de leur nombre. Parce que pour ça moi je suis très rétif. Même en France il y a eu tout un débat avant: les camps de concentration, le goulag, existe-t-il?

Hejdánek: O té nesnázi ta fakta vůbec dát dohromady. Ve Francii se řada lidí ptá a je diskuse o tom, jestli pak koncentráky a gulagy skutečně byly.

Jiný hlas: Il y avait un certain nombre de preuves qui permettaient effectivement de vérifier l'existence des camps de concentration, ce n'était pas reconnu par tout le monde, en France par les intellectuels progressistes samozřejmě že je spousta faktů, spousta důkazů, které dostatečně přesvědčují.

Jiný hlas: *Mais l'interprétation, je parle de la France, du système totalitaire, grâce à Soljenitsyne, Hannah Arendt, etc., n'est venue qu'après l'établissement des faits pour beaucoup de personnes. C'est pour ça que moi je... on a tendance à distinguer trop fortement...*

Hejdánek: Interpretace a otázky, proč k tomu došlo a tak dále, to mohlo přijít až tehdy, když byl sebrán materiál, který prokázal, že tomu tak skutečně bylo.

Jiný hlas: *Parce que c'est vraiment au cœur de la discussion, mais je crois que c'est extrêmement dangereux de ne pas porter enfin tout l'accent nécessaire sur le problème de l'établissement des faits.*

Hejdánek: A on trvá na tom, že je to výjimečně nebezpečné netrvat na postavení, představení a sestavení faktů, zvláště v režimech, které jsou postaveny na lži.

Jiný hlas: *Pour préciser la question, il y a par exemple deux attitudes possibles. Des gens qui reconnaissent l'établissement des faits, le Goulag en France, mas qui refusent l'idée qu'il y ait un système totalitaire, c'est les intellectuels encore progressistes, même des communistes.*

Hejdánek: Je možné, že jsou lidé, kteří uznávají ta fakta, vidí je, uznávají tedy, že byly koncentráky a gulagy, ale neuznávají existenci nějakého totalitárního systému. Takoví lidé dokonce ještě jsou ve Francii, slyšeli jsme, kteří...

Jiný hlas: *La deuxième attitude consistant à partir de l'établissement du fait à proposer une interprétation du système et à ne pas dire simplement c'est une déviation du communisme, une déviation je ne sais pas quoi, pas seulement...*

Hejdánek: No a pak samozřejmě druhá interpretace, která vidí, že to je něco jiného než pouhá deformace, dá se říct, co se říkalo.

Jiný hlas: *Et même, c'est un des problèmes, mais en France il y a eu un débat il y a deux ans sur l'existence ou la non-existence des chambres à gaz, des chambres à gaz nazies.*

Hejdánek: Připomíná, že před dvěma roky byla ve Francii taková veřejná debata o tom, jestli byly, nebo nebyly německé plynové komory.

Jiný hlas: *Pour dire que même ce problème qui est reconnu, enfin les faits étaient établis, peuvent être*

remis en cause par les générations qui nous suivent. C'est pour ça que la tâche de l'établissement des faits...

Hejdánek: Čili z toho je vidět, že i fakta, která už jednou byla postavena, třeba po jedné generaci zase nejsou a musí se to znova... ta práce sestavování faktů.

Jiný hlas: *...d'accord que le Goulag, le camp de concentration n'est pas un fait. C'est une interprétation. Oui, mais ce que je veux dire, je prends l'exemple français. Il y a des gens qui ont mis des années à reconnaître l'existence du Goulag. Ils la reconnaissent maintenant, le fait.*

Hejdánek: Ve Francii řadě lidí trvalo strašně dlouho, než uznali, že existují gulagy.

Jiný hlas: *Ce n'est pas pour autant qu'ils partagent mon analyse, l'interprétation que nous nous ferons du système totalitaire. Mais ça me paraît déjà très important que ces gens reconnaissent le fait, qui n'était pas reconnu il y a une quinzaine d'années.*

Hejdánek: I když ti lidé ještě nesdílejí naši interpretaci, přesto se mu zdá strašně důležitost, že to vědí a uznávají, že to bylo.

Jiný hlas: *Mais effectivement s'ils reconnaissent le fait sans accepter l'analyse du totalitarisme, c'est qu'ils ont une analyse de type communiste ou para-communiste qui consiste à dire c'est une déviation qui s'explique par le stalinisme, etc.*

Hejdánek: Samozřejmě že k tomu uznání pak si připojí nějakou interpretaci, třeba tu, že je to jakási deformace, krátkodobá, třeba stalinistická.

Jiný hlas: *Donc vous avez raison sur le fait que l'établissement du fait implique une interprétation.*

Hejdánek: Máte pravdu v tom, že uvědomění si nebo přiznání, uznání, doznání toho faktu vždy v sobě zahrnuje interpretaci. Každý, kdo to přizná, i když mu to trvá třeba dlouho, tak pak se k nějaké interpretaci přikloní.

Jiný hlas: *Simplement je pense qu'il est plus facile de faire bouger quelqu'un pour comprendre ce qu'est le totalitarisme s'il reconnaît déjà le fait du Goulag, c'est ce que Soljenitsyne a appris à beaucoup de gens, que s'il ne le reconnaît pas.*

Hejdánek: Ale říkám, že mnohem jednodušší a snazší je dojít k nějaké interpretaci totalitarismu tam, kde člověk uznává, že ty gulagy vůbec byly, než tam, kde o tom nic neví a nepřipouští si to.

Jiný hlas: *Mais on peut dire aussi que nous avons fait l'expérience en France d'historiens qui insistaient tellement sur le fait que tout est interprétation...*

Hejdánek: Máme také zkušenost ve Francii s historiky, kteří tolik zdůrazňují, že všechno je vlastně interpretace...

Jiný hlas: *...que le fait lui-même devenait dans leur perspective quelque chose de tout à fait évanouissant...*

Hejdánek: ...že faktum, fakt v jejich očích se stal něčím takovým, takovou párou, dýmem, která zmizí.

Jiný hlas: *Alors que je, malgré tout, je crois que le choc et l'extériorité du fait...*

Hejdánek: Zatímco já myslím, že ten šok z té vnějškovosti toho faktu...

Jiný hlas: *...c'est ce qui permet, enfin permet aux interprétations multiples de se renouveler.*

Hejdánek: ...je to, co umožňuje pak mnoha interpretacím se obnovovat, narodit se znova.

Jiný hlas: *...ne va pas correctement, la question n'est pas du tout le fait et l'interprétation d'un fait, mais la question est de savoir comment nous pouvons nous approprier un fait. Je n'ai pas voulu dire que ne par que nous pouvons faire avec le fait n'importe quoi d'après l'interprétation.*

Hejdánek: A to, co přicházelo jinam, to je stanovisko ne, že fakta si můžeme vykládat, jak chceme, a tak to i interpretujeme. Ne, ne, co jsem chtěl říct, není to tak, že my můžeme dělat s faktem cokoli podle interpretace.

Jiný hlas: *Le fait ne peut se révéler comme fait que dans une interprétation, et pas avant.*

Hejdánek: Fakt se může ukázat jako fakt teprve v určité interpretaci. Nikdy ne předtím.

Jiný hlas: *Il y a des interprétations qui montrent, qui indiquent, montrent le fait, et il y a des interprétations qui dissimulent le fait.*

Hejdánek: Čili existují interpretace, které ukazují, indikují fakt, a jiné interpretace, které fakt zakrývají.
Jiný hlas: *Mais avant, le fait n'est pas ici comme quelque chose de donné, quelque chose de donné sans aucune interprétation, qui nous permette de dire avant quelle interprétation est fausse et laquelle est adéquate.*

Hejdánek: A předem ten fakt tady nestojí tak, aby bylo jasné, co je správná a nesprávná interpretace. A proto odvolávat se od interpretace k faktům je nekorektní. *Donc c'est recourir contre une interprétation à un fait, ce n'est pas correct.* Dokud nevyvrátím tu interpretaci tím, že ukážu, na čem stojí, z čeho vychází...

Jiný hlas: *Si je ne réfute d'abord l'interprétation fausse en montrant sur quoi elle est posée, sur quoi elle est appuyée...*

Hejdánek: ...dokud proti tomu v podstatě neukážu, jak má jiná interpretace ukazovat fakt jakožto fakt...

Jiný hlas: *...si je ne montre une autre interprétation qui présente, révèle le fait comme fait.*

Hejdánek: To je otázka noetická, tohleto vlastně, nikoliv vlastně od Arendtové trošku dál, ale takhle asi vypadá korektně ta otázka položená. To znamená nikoliv, že všechno je interpretace, nýbrž bez interpretace není fakt.

Jiný hlas: *Une question noétique, c'est un peu éloigné de d'Arendt... Donc c'est, c'est pas que tout soit interprétation, mais que sans interprétation, il n'y a pas de fait.*

Hejdánek: Právě fakt je to, co se vyjevuje. A pokud se to nevyjevuje, tak před tím vyjevením není žádný fakt.

Jiný hlas: *Le fait, c'est quelque chose qui se révèle, sans que ça se révèle, avant la révélation, il n'y a pas de fait.*

Je veux bien, oui...

Oui, je crois qu'il faudrait mieux enlever le mot de fait.

Ipsa facto.

...by bylo dobré teda [nesrozumitelné] fakt.

Mais malgré tout, alors moi je parlerais peut-être alors d'objet d'une autre façon. Si vous étudiez Aristote. Bon, il n'empêche que Aristote c'est un objet, un corpus, un manuscrit, une tradition...

Mluvíme o Aristotelovi. Aristoteles je tady takový objekt skrze rukopisy, tradici...

Mais vous le recevez quand même malgré toutes les interprétations à travers lesquelles vous le lisez et le recevez...

...a přesto, přes všechny ty interpretace, kterými toho Aristotela vnímáte...

Je pense que quand même pour votre interprétation, il y a intérêt à reconnaître l'objectivité de ce corpus, de cet événement qu'a été la pensée d'Aristote.

...pro vaši interpretaci je důležité dojít nejdříve k té objektivitě toho celku, který pro vás znamená Aristoteles.

J'essaie toujours de, d'honorer l'extériorité du monde extérieur.

Já prostě chci jaksí vzdát čest tomu slovu vnějškovost.

Hejdánek: Ale jediné, co je vnějšně z Aristotela dáno, je potištěný papír.

Jiný hlas: *Mais la seule chose qui existe comme extériorité d'Aristote, c'est du papier... du papier avec quelque chose de noir...*

Hejdánek: To je ta objektivita.

Jiný hlas: *C'est ça l'objectivité?*

Hejdánek: Ano, to je to... papír s černidlem.

Jiný hlas: *Le papier avec l'encre, ce n'est rien du tout.*

Hejdánek: Jestliže neznám řeč, jestliže neznám filosofii, jestliže neznám předchůdce Aristotelovy, tak nerozumím ničemu.

Jiný hlas: *Si je ne connais pas le grec, si je ne connais pas la philosophie, si je ne connais pas les prédécesseurs d'Aristote, je ne comprends rien.*

Oui, mais vous avez dit vous-même tout à l'heure, quand nous sommes venus cet après-midi, la situation catastrophique de ne plus avoir dans les bibliothèques simplement les livres de Saint-Augustin ou d'Aristote. Et quand ils ne sont plus là, il y a une objectivité qui manque, et ça manque pour des générations entières.

Tady se už argumentuje, že ta objektivita těch knih... vlastně říká, že... no, jaksi to jsme ještě registrovali, že jaksi to jediné vnějškové a objektivní z Aristotela je kus papíru a na tom černidlo potřítěné. Dále, co jsi to tam povídal?

Hejdánek: Námitka byla, že odpoledne jsme [nesrozumitelné].

Jiný hlas: V knihovně není Aristoteles, Augustin, nic, ty vůbec nejsou a to pak chybí ta objektivita.

L'exemple d'Arendt pour montrer que ce problème de fait, c'est un problème minimal et il ne faut pas avoir de telles discussions. Elle dit: si le pouvoir totalitaire, qui est un pouvoir qui ment, me dit que Trotsky n'a jamais existé... si Staline est venu, moi je dis, Trotsky existait, c'est un fait. Si en Tchéquie on vous dit un jour la Charte 77 n'a pas existé, on vous dit c'est un fait, ça existe, c'est pas une question d'interprétation, on prend les armes. C'est ça le fait, ce n'est rien d'autre que ça. C'est contre l'oubli et le mensonge.

Ted'ka tu diskuzi kolem toho faktu... o to, o co vlastně Arendtové jde... cituje v nějaké knize, když prostě bude tvrdit totalitní režim, že žádný Trockij neexistoval, tak se řekne: existoval, to je fakt.

C'est tout ce qu'elle dit, à propos de son désaccord sur l'interprétation du trotskisme.

To je dobře, že to říkal... není to tedy všechno jenom interpretace.

Je voudrais dire aussi que Arendt est trop optimiste quant au problème que avec la naissance il y a la chance pour la liberté, avec chaque enfant...

Míní, že s každým narozením je tady šance pro svobodu...

Mais le problème du mal, le problème de culpabilité. Je ne suis pas seulement partisan de la... de péché originel, je ne suis pas calviniste... mais... avec la naissance il y a la bonté et aussi le mal...

Narozením přece dobro i zlo...

Mais Arendt seulement cette chance...

U Arendtové je tedy jenom ta šance.

Arendt attaque contre l'idéologie... Et est-ce qu'on peut avoir une politique sans idéologie? Il me semble que Arendt aussi proclame une idéologie.

Útočí na ideologii... Ize politiku bez ideologie? I Arendtová se zřejmě k nějaké ideologii hlásí.

Oui, sur le premier point, ce qu'elle dit de ce que représente la naissance d'un enfant. Ce n'est pas dans une perspective optimiste: ah, avec un enfant qui naît, le monde va changer...

Co se týče toho narození, není to tak: narodilo se dítě, bude to lepší...

L'enfant ne lui paraît pas innocent... Ce n'est pas du tout par rapport au problème du mal...

Jistě pro ni to dítě není něco nevinného a neříká to ve vztahu k problému zla.

Jiný hlas: *C'est le fait d'un commencement, d'un commencement qui permet une rupture des déterminismes...*

Jiný hlas: jde tu o počátek, počátek, který vždycky dovoluje prolomit nějakou určenost, *determinismus*.

Jiný hlas: *...des déterminismes des événements et déterminismes des idées.*

Jiný hlas: *Determinismus událostí a determinismus myšlenek.*

Jiný hlas: *C'est par exemple, c'est la chance qu'une génération nouvelle, une naissance nouvelle ou une génération nouvelle va appréhender le monde au niveau philosophique différemment de celle qui l'a précédée.*

Jiný hlas: Je to vždycky ta šance, že třeba nová generace, nové narození nebo nová generace *filosoficky* uchopí svět jinak než generace předcházející.

Jiný hlas: *Alors ça c'est une chance pour le renouvellement de la pensée humaine qui ne va pas toujours tourner dans la même configuration.*

Jiný hlas: To je šance pro obnovování lidského myšlení, které se nemusí pohybovat v uzavřeném kruhu.

Jiný hlas: *Mais théologiquement ça renvoie à l'idée de certainement de création.*

Jiný hlas: A že to asi teologicky nějak odkazuje na myšlenku stvoření.

Jiný hlas: *Parce qu'Arendt ne s'interdit pas d'accueillir parfois des idées venant de la théologie dans sa réflexion philosophique.*

Jiný hlas: Ona si nedělá žádné skrupule s tím, že do svého myšlení filosofického přebírá i myšlenky teologické.

Jiný hlas: *Quant à l'idéologie... elle donne une définition très simple et très stricte du mot idéologie.*

Jiný hlas: Co se týče ideologie, ona dává velmi jednoduchou a velmi přísnou definici slova ideologie.

--- (1983-11-21 Jean-Claude Eslin – Arendtová (2) [LVH235VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Ideologie je tedy logický rozvoj idejí. Tedy ideologií myslí myšlenku, která je pojata jako taková, která se může stát objektem vědy. Moderní ideologie se vždycky představují jako ideologie vědecké povahy. Například Hitlerův rasismus nebo marxismus se vždycky předkládají jako věda.

Podle ní se myšlenka nesnese, není schopna vědeckého uchopení, vědeckého zacházení nebo pojednání. Tahle definice přichází na závěr jejího velkého díla *Origins of Totalitarianism*. Vlastně se zabývá dvěma ideologiemi, a to sice rasismem německým a marxismem stalinským. Pozoruje, že v tomto vědeckém pojetí rozvíjení těch myšlenek je veliká nechuť, odpor k tomu, co se ukazuje, co se jeví a vyjevuje, k tomu, co se rodí.

Hejdánek: To bdění o myšlení je bdění o... Ten vztah mezi myšlením a bdělostí je metaforou, je to básnický, filosofický prostor té reflexe. [nesrozumitelné] Jenom abych pochopil Arendtovou. Například pro Emmanuela Levinase je fundamentální idea odpovědnost pro druhého. A pro Arendtovou fundamentální idea je veřejná svoboda nebo veřejný prostor.

Jiný hlas: V tom ta myšlenka, že není vědecky zpracovatelná a pojetelná. Já bych měl za to, že jistě politika není věda. V tom tím pádem asi politické myšlení není vědecky zpracovatelné. Ale jestli Sókratés, když chodil po tom... to je metoda, ne?

Hejdánek: Jedna věc mně není jasná. Co to je *vigilance*? Dá se u Descarta představit bdělost, která by o sobě nevěděla? Která by si neuvědomovala své vědomí?

Jiný hlas: Pro Descarta ten, který si neuvědomuje své vědomí, spí. Za druhé, bdělost, která je redukována na paměť, je mýtus. *Mythos* se liší od *logos* tím, že mýtus napadá distanci. Bdělost, která je pouhou pamětí, znamená, že celou svou bytostí vědomou jsem při něčem, co tady není.

Jiný hlas: *Veut dire qu'avec mon être conscient, je suis près de quelque chose qui n'est pas, qui n'existe pas, qui me semble comme existant.* S distancí vím, že to tady není, ale v tom mýtu... *C'est la distance qui me fait savoir que ça n'existe pas, mais dans le mythe, ça existe. C'est présent.* Tedy *vigilance* bez distance, to je iluze. *La vigilance sans distance, c'est une illusion.*

Přátelé, finišujeme, za pět minut je deset hodin. Tak on pokračuje, to znamená ideologii. Velké nedorozumění tohoto večera je to, že jste si pozvali někoho, kdo není filosof. *Et quelqu'un, un non-philosophe, qui parle sur quelqu'un qui n'est pas philosophe.* A nefilosofa, který dokonce ještě mluví o někom, kdo taky není filosof.

Hejdánek: To není pravda, on kdyby byl filosof, dopadlo by to daleko hůře.

Jiný hlas: *Mais alors, s'il y avait un philosophe ici, les choses iraient encore pire.* Aha, to ona neužívá toho slova *vigilance*, že ho užívá on. *C'est moi qui l'ai employé.* A že teda toto slovo jsem si nevypůjčil z filosofie, ale spíš asi z Bible. Určitě ona neztotožňuje bdělost a paměť. *Puisqu'on sait que parfois un excès de mémoire peut endormir la vigilance.* Je fakt, že přehnaná paměť dokonce může uspat bdělost.

Hejdánek: *C'est vrai, c'est vrai.*

Jiný hlas: Tak finišujeme. Děkujeme pěkně za přednášku. *Vraiment, merci pour votre exposé.* A filosofický eros, vášnivá diskuse... *La discussion vivante, l'eros philosophique.*

Hejdánek: To je to, co Platón nejvíce cenil.

Jiný hlas: *C'est ce que Platon avait apprécié le plus.* A tak nám to nemějte za zlé. *Donc, on vous prie de ne pas nous en vouloir.* [nesrozumitelné] Paradoxně to, co vím o historii Československa a o tom, co se děje

tady, to mi začasté pomohlo lépe pochopit určité koncepty Arendt. *Paradoxalement, ce que je sais de l'histoire de la Tchécoslovaquie et de ce qui se passe ici m'a souvent aidé à comprendre certains concepts d'Arendt.*